

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Levnet og Meeninger (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 132. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297151792/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Arendse

Jeg gik til min Ydmygelse, længe forgjæves til Marked, med mit Hjerter, min Haand, mit Latin, Græsk og Hebraisk, og – det, som var tusinde Gange kostbarere, end alle mine Eyendomme – med mit Haab; og et utømmeligt Fortaad af Enthusiastiske Udsigter – Imidlertid troer jeg ikke, at kunde beskyldte nogen for denne MisLykke, uden mig selv – Thi jeg var til mit Vanheld, en af de undseelige Kjobmænd: som kan staae heele Dagen paa Torvet, uden at sælge noget; fordi de ikke tør frembyde deres Vahre til de forbigaaende, uden naar disse spørge dem derom, eller i det mindste med en forekommende venlig Mine ligesom indbyde dem dertil – Men min Skjæbne vilde, at der i den Kreds, hvori jeg dengang dreyede mig, ikke var et eneste FruentimmerAnsigt, der selv ved al Kunstens Hjælp, kunde frembringe et af disse opmuntrende Smil, der allene kan give en ung Begynder Dristighed nok til at sige: *jeg elsker dig* – Jeg vil her just ikke tale om deres Henslighed, som jeg da kjendte; endskjønt denne virkelig ikke var ubetydelig – En venskabelig Medusa – om man ellers kan forestille sig saadan en – – havde været nok til mine Hensigter – Men jeg taler blot om visse – jeg var tilfreds, at jeg kunde oversætte det Franske *refroignéés* – om visse bizarre, fraskrækkende, truende, bidiske Træk, hvormed enten Naturen, eller en særdeles Omstændighed, i vor Mellem-Stands sædvanlige FruentimmerOpdragelse; havde udsmykket deres Ansigter; og som langtfra at komme min Blødhed til Hjælp; gjorde, at jeg med den zierligste KjerlighedsErklæring paa Læberne, stød og gabede, hvergang jeg saae dem – Man finder nemlig for got, i de fleeste Huuse af vor midlere Stand; saa tålig, som mueligt, at indskjærpe de unge Piger – at Mand-Folkene ere en Art, af feige Crokodiler, der, ligesom Fabelen siger om Nilens Tyranner; klynke og græde, blot, for at bide – eller, det som verre er, at opsluge de Fruentimmer, som vil høre paa dem – men, som der paa den anden Side, heller ikke behøves meer til at skrække, og at gjøre reent uskadelige, end et par uhøflige, xantippiske Ord, eller blot et sammensnerpet, grimassefuldt, baragruinisk Ansigt – Iblant de Damer,

som jeg dengang kunde haabe at blive lykkelig hos – befandt sig, øverst paa Listen, en Broderdatter af min Vert – af ham, som siden blev min Sted-Fader – Hun var Høus-Jomfrue hos ham, ikke over fire og tyve Aar, og af en ganske lidelig Skabning – Maaskee, at de to sidste Omstændigheder gjorde mig mit forhavende Fricie behageligere, eller i det mindste taaleligere – Men det er unegteligt, at den første baade var, og af sin Natur burde være, den magtigste Tillok-kelse for mit forfængelige Hjerter – Havde jeg været heldig, skulde jeg kunde have seet alle mine Contubernaler over Skuldrene – Ingen Omstændighed kan smigre et forfængeligt ungt Menneske meer: end den, at være, eller i det mindste synes, at være i god Forstaaelse med Jomfruen i Høuset – Han nyder sin Triumpf daglig og hvert Øyeblik; da derimod de ligesaa forfængelige, som leve under et Tag med ham; og maae søge en Pige, hvormed de kan pryde sig, uden for Høuset; kun sjelden kan – – – – – være pyntede, kun sjelden fremvise deres Fortjenester hos det smukke Kjøen – Og det er uden at tale om de maaskee væsentligere Fordeele, som han har af sin Elskeliges Indflydelse paa den daglige Oeconomie; og hvori han – saa uegen-nyttig han i denne Fald og ellers kan være – dog altid finder den søde Fornøielse, at ærgre og ydmyge dem, der tør sette sig i Lighed med ham – Da jeg nu, som sagt elskte, eller egentligere havde besluttet at elske af blot Forfængelighed: kan man ikke undre sig over, at jeg anstrængte, skjærpede, udpynede og ved alle mulige Leyligheder fremviiste alle mine formeente Elskværdigheder, for at vinde, eller i det mindste synes at vinde denne foromtalte Høus-Jomfrue – Jeg har, som jeg tænker ikke nodig, at sige mine unge Landsmænd – at min Tale i hendes Nærværelse altid blev meer afveyet – peen – sødt-lisplende – afbrudt, end hos andre – og i forbigaaende sagt, dette sidste, som jeg vilde have at hun skulde troe det, af Mangel paa Udtryk og Aande; men virkelig oftest af Mangel paa Tanker – Heller har jeg ikke nodig at sige, at jeg ofte sukkede, naar jeg formodede, at hun kunde høre det; eller at jeg altid havde et $\frac{7}{8}$ beundrende og $\frac{1}{8}$ frygt-som-kjærligt Smil i Beredskab, til alt hvad hun sagde, enten det saa var slette VaskerKoner, eller hendes Faders Kjøer, eller nymodige Sætter hun toke om – eller, at jeg altid vovede, at falde paa Næsen, for kun i Tide, at tage hendes Tørklæde, eller hendes Vifte, eller hendes UdGifts-Sedler op, naar jeg var saa lykkelig, at hun tabte dem – eller at jeg i Selskab af andre Fruentimter, for at smigre hendes Egenkær-

lighed, altid affecterede at bukke mig dybest for hende -- eller --- eller --- eller --- at jeg bar mig ad som en hver Nar, der vil vinde -- eller om man heller vil, som enhver Bedrager, der vil forføre et Fruentimmer, ved at angribe det fra den Side, som man, jeg veed ikke ret hvorfor, ligesom af Naturen anseer for at være deres svageste -- Men da alle disse Approcher, saa nyttige, og umistelige, som de ellers kunde være, dog egentlig kun udgjorde Forspillet til en ordentlig Beleyring: saa forstaaer det sig, at jeg maatte vove noget meer, førend jeg kunde haabe at indtage min Dame -- Jeg burde nemlig enten med rene Ord, eller i det mindste med ligesaa tydelige Miner sige hende, at jeg var dødelig forelskt, at Verden ufejlbarlig vilde tabe en meget haabefuld Student, om hun ikke af Medynk ville forelske sig i mig; og at jeg endelig, saasomt det behagede Himmelen og hende, var beredvillig, at overlevere mig til hende, paa Naade og Unaade, saaledes som jeg var, med alle mine Gloser, Phraser, Sententser, Syllogismer, Testimonier og Udsigter -- Jeg vovede da dette Spring; og uden al Tvivl har jeg skjælvit, da jeg vovede det -- Thi endskjønt jeg naturligviis intet folte til det sode -- hellige -- ubeskrivelige Zittreude, som er uadskilleligt fra den første sande Kjærlighed; saa gav mit forfængelige Hjerter mig Aarsag nok til at zittre for et haanligt Afslag, for intet at tale om den pedantiske Skoele-Frygt, som jeg endnu ikke aldeles havde rystet af mig -- Jeg kunde desuden frygte, at hun vilde besvare sig over min Dristighed, hos min altid strænge Moder -- Hvorledes det var, saa vovede jeg det -- Og nu negter jeg ikke at jeg usigelig gjerne vilde give min Ode over Indfods-Retten for en Copie, af min daværende KjærlighedsErklæring; og det som man kan tænke, ikke fordi jeg skulde formode nogen indvortes Værd, hos den -- Men af blot Nysgjerrighed -- Dersom jeg ikke hellig havde foresatt mig, intet at skrive, uden det som i mine Tanker nøyagtig er sandt, saa var det mig en let Sag, at fornøye mine Læsere i denne Fald -- Men nu kan jeg ikke sige andet herom, end hvad jeg formoder -- Man kan nemlig i mine Tanker sætte ti mod et, at jeg har indrettet mine kjærlige Udtryk nøyagtig efter Herr Professor Gottscheds Regler, og at jeg har udøst mit forelskte Hjerter efter den samme Methode, som han formodentlig har udøst det for sin Dame -- Dette er meget begribeligt deraf, at jeg dengang endnu havde mit Hoved skumfuldt af alle hans Troper og Figurer; og at mit Hjerter var opfyldt af et stort -- Intet -- Ligeledes beklager jeg overmaade, at jeg

ikke kan erindre de egentlige Udtryk, hvormed det behagede hende, at give mig Kurven – Vist er det, at de var meget tydelige, og krydede med al den bitre, ydmygende Foragt, hvormed den stolteste Prøde kan give den uselste Elsker sin Afskeed – Det ærgre mig endnu i dette Øyeblik; og det ærgrede mig uden Tvivl meer dengang – Jeg skulde strax have hevnet mig, ved enten at vise mit Hjerter saa ligegyldigt, saa tomt for al Elskov, som det virkelig var – eller ved at lægge min Indsigt i den af Herr Gottscheds Troper for Dagen, som jeg hidindtil ikke havde anbragt, og som jeg dog maaskee forstod best af dem alle – ved at sige hende det samme med Ironie, som jeg hidindtil havde sagt hende med Metaphorer, Synecdocher og Metonymier – Men deels den Frygt, som jeg oventil har talt om, deels et vist Haab hindrede mig i et saa pludseligt Frafald – Jeg kan her ingenlunde tale om det Haab, som jeg efter min nuværende Erfaring skulde have hos enhver Prude – Jeg kjendte disse gode Damer ikke dengang, og jeg haabede folgelig intet mindre, end at blive elsket af hende – men jeg haabede uskyldigviis at gøre hende mistænkt derfor hos mine Selkskabs-Brodre – Jeg stræbte folgelig, saa got som jeg kunde, at overtjede hende om, at jeg virkelig elskte hende – Jeg affecterede en stor Bedrovelse, og en langt større Ærbødighed, end jeg hidindtil havde viist – Da jeg troede mit første Angreb nogenledes glemt, begyndte jeg Tid efter anden at vove nogle frygtsom kjærlige Øyekast, og jeg skulde uden Tvivl have vover en nye Erklæring, dersom ikke hendes, besynderlige, bizarre, slipslappiske Grimasser, havde skrekket mig derfra, hvergang jeg lukte Munden op, for at gøre den –

Jeg har efter den Tid, uroest meer end engang, med opreist Hoved, og ublinkende Øyne, gaet imod korsviis plantede og hvert Øyeblik losbrændte Kanoner – og den Tid, og ofte efter den Tid, sløeg jeg Øynene ned, og vveg bestyrret tilbage, for en artig Piges vrede, eller kun suure Mine – Kan De sige mig, mine Herrer, hvorledes det kan komme sig; at et behjerted Mandfolk kan finde et Fruentimmers sammensnerpede Mund farligere, end Mundingen af en Karthau, hvoraf Døden lyner hvert Øyeblik? – – – Jeg knæler for Dem, mine elskværdige, dydige og ærefulde Damer; og bevidner ved alt, hvad jeg og enhver skylder Dem, at jeg ikke det mindste har at indvende, imod den strenge majestetiske Mine, hvormed Himlen selv har lært Dem, at fordrive enhver næsviis og uforskammet Vindmager saalangt, som Tobia: Engel fordem fordrev Asmodeus – Men